

ΕΚΘΕΣΗ
EXHIBITION

«Όμοια και ανόμοια της παραδοσιακής φορεσιάς μεταξύ Κύπρου και Ρουμανίας»

“Similarities and dissimilarities between Cyprus and Romanian folklore costumes”

ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΕΡΙΦ
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΑ:

Ρέα Μαδέλλα Ιωαννίδου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ:

Ρέα Μαδέλλα Ιωαννίδου - Ρεβέκκα Τράττου- Κυριακή Σωτηρίου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ:

Αντουανέττα Κοτσιολούδη

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΥΠΡΟΥ:

Μιχάλης Πρικής

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ:

Zoltan Rab

ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ:

Attila Barabasi- Director of "Muresul" dance ensemble. (philology specialization, history specialization, teatrology specialization),

Tunde Incze - Maros Ensemble (art consultant)

Zoltan Rab - Maros Ensemble (Photo art and video)

Eмоke Kiss - Maros Ensemble (Researcher)

Ραφαήλ Πελεγκάρης - Φοιτητής Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ρεβέκκα Τράττου - Φοιτήτρια πανεπιστήμιο Essex

Κυριακή Σωτηρίου- Φοιτήτρια πανεπιστήμιο Κύπρου

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΚΔΟΣΗΣ: Μουσείο Πιερίδη - Τράπεζα Κύπρου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ / ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΦΟΡΕΣΙΕΣ ΑΝΑ ΠΕΡΙΟΧΗ - ΡΟΥΜΑΝΙΑ

ΦΟΡΕΣΙΕΣ- ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΥΠΡΟΥ

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΕΚΘΕΜΑΤΑ

ΥΦΑΝΤΙΚΗ

ΚΕΝΤΗΜΑΤΑ

ΚΑΛΑΘΟΠΛΕΚΤΙΚΗ

ΜΑΓΕΙΡΙΚΑ ΣΚΕΥΗ

ΓΩΝΙΑ ΤΟΥ ΨΩΜΙΟΥ

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΡΑΣΙΟΥ - ΠΑΤΗΤΗΡΙ

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

ΕΚΘΕΜΑΤΑ ΑΠΟ:

την υπηρεσία κυπριακής χειροτεχνίας
την ιδιωτική συλλογή του Στέλιου Χατζηγεωργίου, μουσείο Άλωνα
από την συλλογή της «ΝΕΑΣ ΓΕΝΙΑΣ ΒΟΡΟΚΛΙΝΗΣ» - Μιχάλης Μιχαήλ
από τον Πολιτιστικό όμιλο «ΑΘΑΝΑΣΙΑ» - Γιώργος Θεοδούλου
από τον Όμιλο ΒΡΑΚΟΦΟΡΩΝ Κύπρου - Γιάννος Μιρίζης
τον Ντίνο Κκαντή

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Όταν 13 χρόνια πριν αρχίζαμε τούτη τη μεγάλη προσπάθεια της δημιουργίας ενός μεγάλου φεστιβάλ παραδοσιακών χορών δεν υποψιαζόμασταν το μέγεθος, τη συνέχεια, την ευθύνη που επωμιζόμαστε. Αρχίσαμε δειλά, θεριώσαμε και φτάσαμε στην Ιθάκη περήφανοι γιατί δημιουργήσαμε μια μεγάλη ιστορία πολιτισμού. Οι ρίζες μας, τα ήθη και τα έθιμα μας, οι «ξένοι» γύρω μας, η Ευρώπη που μας ανάγκασε να αποδεχόμαστε τη διαφορετικότητα, όλα αυτά μαζί δημιουργούν τον Λαϊκό Πολιτισμό.....

Αγάπη και σεβασμός για όλα όσα έζησαν οι παππούδες μας και τα μετέφεραν σε μας και εμείς στα παιδιά και τα εγγόνια μας.....

Η πολιτιστική μας κληρονομιά είναι ο αέρας που αναπνέουμε. Λαός που δε σέβεται τις ρίζες του, δεν υπάρχει. Είναι ο συνδετικός κρίκος που ενώνει το παρελθόν με το παρόν και το μέλλον.....

Ο πολιτισμός αποτελεί σημάδι γνωριμίας, αυτοσεβασμού, γέφυρα συνεργασίας. Όλοι οι λαοί θα μάθουν να ανέχονται τη διαφορετικότητα στο χρώμα, την αντίληψη, την κριτική σκέψη και οι νέοι μέσω της πολιτιστικής μας κληρονομιάς θα γνωρίσουν τις αξίες της ζωής.

Πολιτιστική κληρονομιά δεν είναι μόνο οι καλές τέχνες, ο χορός, το θέατρο, είναι ακόμα τα ήθη τα έθιμα μας, οι παραδόσεις, τα παραμύθια, τα κεντήματα, τα πλεκτά, τα φαγητά και οι ρίζες μας.

Μέσα λοιπόν από το Μεσογειακό Φεστιβάλ Παραδοσιακών χορών, ανάγκη προέκυψε η μελέτη της κουλτούρας των άλλων λαών. Έτσι παράλληλη δραστηριότητα η έκθεση παραδοσιακής φορεσιάς που κάθε χρόνο έχει διαφορετικό χρώμα, θέμα, ιδέα, συνεργασία.

«Όμοια και ανόμοια στοιχεία της παραδοσιακής φορεσιάς Κύπρου- Ρουμανίας» είναι φέτος ο τίτλος της έκθεσης μας που είναι μια συνεργασία του Πολιτιστικού Λαογραφικού Ομίλου Λευκωσίας με το χορευτικό συγκρότημα «MURESUL» από τη Ρουμανία.

Ρέα Μαδέλλα Ιωαννίδου

Πρόεδρος Πολιτιστικού Λαογραφικού Όμιλου Λευκωσίας

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

Ο Πολιτιστικός Λαογραφικός Όμιλος Λευκωσίας ιδρύθηκε το 1997 από ομάδα ανθρώπων της Τέχνης του Θεάτρου και του Χορού. Το Καλοκαίρι του 1997 λαμβάνει μέρος στο Φεστιβάλ Σκιάθου με το νεοσύστατο συγκρότημα παραδοσιακών χορών του και τη συμμετοχή του φημισμένου Κύπριου χορευτή των ποτηριών Νίκου Ηρακλέους. Δίνει έμφαση στο θέατρο και τις μουσικοχορευτικές παραστάσεις λόγω της ειδικότητας της προέδρου κ. Ρέας Μαδέλλα Ιωαννίδου εκπαιδευτικού – λογοτέχνη που εξειδικεύεται στη διασκευή θεατρικών σεναρίων σε μιούζικαλ.

Το Νοέμβριο του 1997 ανεβάζει το «Grease» σε συνεργασία με τους φοιτητές του κολεγίου Frederick. Στις 30/11/1999 λαμβάνουμε μέρος με το ίδιο έργο σε συνεργασία με το Λαογραφικό Όμιλο Αθανασία Λάρνακας στο διαγωνισμό ερασιτεχνικού θεάτρου που προκήρυξε ο Θεατρικός Οργανισμός Κύπρου και διακρινόμαστε με το βραβείο καλύτερης παράστασης.

Η μεγάλη επιτυχία του μιούζικαλ αυτού μας δίνει την ευκαιρία να το παρουσιάσουμε στις 11/01/1999 ενδυναμωμένο με χορευτές του Ινστιτούτου Σπουδών Λάρνακας.

Στα πλαίσια του Πολιτιστικού Χειμώνα 1998/1999 ο Πολιτιστικός Λαογραφικός Όμιλος Λευκωσίας σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Χορευτικών Σπουδών Λάρνακας παρουσιάζει στο Δημοτικό Θέατρο Αγίας Νάπας, χοροθέατρο με θέμα «Οι 4 εποχές του Χρόνου» σε σενάριο Ρέας Ιωαννίδου και χορογραφίες Μερόπης Δημητρίου.

Το 1999 / 2000 στα πλαίσια και πάλι του Πολιτιστικού Χειμώνα στην Αγία Νάπα ο όμιλος μας σε συνεργασία με τον Λαογραφικό Όμιλο Νίκου Ηρακλέους παρουσιάζει τα «Ηθη και έθιμα του Καρναβαλιού στην Κύπρο».

Στις 03/12/2000 ο Πολιτιστικός Λαογραφικός Όμιλος Λευκωσίας διοργανώνει σε συνεργασία με την Παγκύπρια Οργάνωση Κωφών τον Α΄ Διεθνή Διαγωνισμό Παραδοσιακού Χορού για κωφά άτομα. Ο διαγωνισμός στέφθηκε με πλήρη επιτυχία. Συμμετείχαν οι ομάδες

παραδοσιακού χορού της Ιρλανδίας, Αγγλίας, Ελλάδας, Ισπανίας, Αιθιοπίας και Κύπρου. Πρόεδρος της συντονιστικής επιτροπής και διοργανωτής η κ. Ρέα Μαδέλλα Ιωαννίδου. Στα ίδια πλαίσια προκηρύχθηκε Παγκύπριος Διαγωνισμός Αφίσας ανάμεσα στα κωφά άτομα για το συνέδριο.

Το 2001 ο όμιλος ανεβάζει σε συνεργασία με το Γυμνάσιο Διανέλλου και Θεοδότου τη μουσικοχορευτική παράσταση «Η Κύπρος Εάλω» της Ρέας Ιωαννίδου σε χορογραφίες της Έλιας Ιωαννίδου.

Στις 26/05/2002 ο Πολιτιστικός Λαογραφικός Όμιλος Λευκωσίας σε συνεργασία με το ιδιωτικό σχολείο New Hope και το London School of Ballet ανεβάζει τη μουσικοχορευτική παράσταση «Ο Μάγος του Οζ» σε διασκευή Ρέας Ιωαννίδου και συνεχίζει με άλλες 20 παραστάσεις που παρακολούθησαν όλα τα δημοτικά σχολεία Λευκωσίας με έγκριση του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου.

Τον Μάρτη του 2004 σε 5 παραστάσεις ο Πολιτιστικός Λαογραφικός Όμιλος Λευκωσίας σε συνεργασία με το London School of Ballet και το New Hope ανεβάζει την μουσικοχορευτική παράσταση «Η Δέσποινα και το περιστέρι» του Ευγένιου Τριβιζά σε διασκευή Ρέας Ιωαννίδου και χορογραφίες Βίκης Αγαπίου και Έλιας Ιωαννίδου. Μέρος του έργου επιλέγεται για παρουσίαση στα πλαίσια της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας, να αποτελέσει μέρος της τελετής έναρξης των Ειδικών Ολυμπιακών Αγώνων 2004.

Στις δραστηριότητες του ο Πολιτιστικός Λαογραφικός Όμιλος Λευκωσίας προσθέτει την διοργάνωση του Διεθνούς Συνεδρίου «Ο Χορός στην Ανατολική Μεσόγειο» σε συνεργασία με το C. I. D. και το θέατρο Δώρας Στράτου. Το συνέδριο πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2004 στη Λευκωσία και έδωσε το πράσινο φως για την τελική ευθεία της ανάληψης του μεγαλύτερου γεγονότος σε όλο τον κόσμο του Χορού, το 19 ο Παγκόσμιο Συνέδριο για την έρευνα του χορού το οποίο έφερε εις πέρας με μεγάλη επιτυχία ο Πολιτιστικός Λαογραφικός Όμιλος Λευκωσίας, το Νοέμβριο του 2005 στη Λάρνακα. Στο Πα-

γκόσμιο Συνέδριο Χορού συμμετείχαν πάνω από 500 σύνεδροι από 24 χώρες από όλες τις γωνιές της γης και όλοι έφυγαν κατενθουσιασμένοι από το επίπεδο διοργάνωσης του συνεδρίου αλλά και τη φιλοξενία.

Από το 2003 ο όμιλος ασχολείται με την παραγωγή αξιόλογων και μεγάλων παραστάσεων. Στην Κύπρο εκπροσωπεί ως παραγωγός και Manager τους εξής οργανισμούς: Μπαλέτο της Σκάλας του Μιλάνου, Alvin Ailey-American Dance Theatre, Queen Esther Marlow and Harlem Gospel Singers, Budapest Concert Orchestra, National Ballet of Budapest Opera, Israelian Ballet, Kibbutz Contemporary Dance Company, Kamea Dance Company. Εκπροσωπεί επίσης Κύπριους καλλιτέχνες όπως τον Λάρκο Λάρκου με την Κυπρογένεια και το Cyprus Big Band.

Ανάμεσα στις παραγωγές που πραγματοποίησε με μεγάλη επιτυχία τόσο στην Κύπρο όσο και στο εξωτερικό ξεχωρίζουν: «Queen Esther Marlow and Harlem Gospel Singers» και Alvin Ailey-American Dance Theatre στο Διεθνές Φεστιβάλ ΚΥΠΡΙΑ 2003, το Διεθνές Συνέδριο «Ο Χορός στην Ανατολική Μεσόγειο» τον Ιούνιο του 2004, το μιούζικαλ «Η Δέποινα και το Περιστέρι» του Ευγένιου Τριβιζά στο Αμφιθέατρο Μακαρίου Γ' το 2004, η παράσταση «Ζορπάς» με το Εθνικό Μπαλέτο Όπερας Ουγγαρίας τον Ιούλιο του 2005 στην Λεμεσό (Μεγάλα Μπαλέτα), το «Όνειρο Καλοκαιρινής Νύκτας» με τη Σκάλα του Μιλάνου (Φεστιβάλ Λάρνακας – Ιούλιος 2005), το 1ο Παγκόσμιο Συνέδριο για την έρευνα του Χορού (CID – UNESCO) που πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2005 στην Λάρνακα, η χορευτική παράσταση “Giselle” με το Εθνικό Μπαλέτο του Ισραήλ (Διεθνές Φεστιβάλ ΚΥΠΡΙΑ 2006), το Α' Μεσογειακό Φεστιβάλ Παραδοσιακών Χορών με τη συμμετοχή 15 χωρών (Λάρνακα, 2006), το Β' Μεσογειακό Φεστιβάλ Παραδοσιακού Χορού με τη συμμετοχή 15 χωρών (Λάρνακα, 2007), η μουσική παράσταση “Garmina Burana” με την Ορχήστρα της Βουδαπέστης και τις χορωδίες Επιλογή και Λεάνδρος Σίταρος, Kamea Dance Company (Διεθνές Φεστιβάλ ΚΥΠΡΙΑ 2007), το Γ' Μεσογειακό Φεστιβάλ Παραδοσιακού Χορού (Λάρνακα, 2008), η υπερπαραγωγή του μιούζικαλ του Mel Brouks «Αυτοί οι τρελοί τρελοί παραγωγοί» (2008), η συναυλία «Βασί-

λης Μιχαηλίδης, Η άλλη Όψη», μελοποιημένη ποίηση από τον Λάρκο Λάρκου (2009), το Δ' Μεσογειακό Φεστιβάλ Παραδοσιακού Χορού (Λάρνακα, 2009), η Έκθεση φωτογραφίας της Ρέας Ιωαννίδου με θέμα τα λουλούδια της Κύπρου “Κύπρος Αει Ανθίζουσα”, που πραγματοποιήθηκε το 2010 στην αίθουσα Μελίνα Μερκούρη και εντασσόταν στα πλαίσια των 50 χρόνων της Κυπριακής Δημοκρατίας, το Ε' Μεσογειακό Φεστιβάλ Παραδοσιακού Χορού (Λάρνακα, 2010), η μοναδική συναυλία του Έλληνα τραγουδιστή Σάκη Ρουβά «Ο Σάκης Ρουβάς live», που πραγματοποιήθηκε στο Δημοτικό Χώρο Στάθμευσης Λιμένος Λάρνακας στις 30 Ιουλίου 2010 στα πλαίσια του Φεστιβάλ Λάρνακας, η μουσική παράσταση “Extazira” από το Ισραηλινό μουσικό συγκρότημα Taragam (Φεστιβάλ Λάρνακας 2011), η χορευτική παράσταση “Tango Seducccion” με τον παγκοσμίου φήμης χορογράφο Gustavo Russo και την ομάδα του (Φεστιβάλ Λάρνακας 2011), το ΣΤ' Μεσογειακό Φεστιβάλ Παραδοσιακού Χορού (Λάρνακα, 2011) και η παραγωγή του μιούζικαλ «Οι άνδρες προτιμούν τις ξανθές» που παρουσιάστηκε στα πλαίσια του Διεθνούς Φεστιβάλ ΚΥΠΡΙΑ 2011 (Σεπτέμβριος 2011). Στη Λάρνακα μεταφέρθηκαν και οι εξής παραγωγές «Μόλις Χώρισα» του Βασίλη Μυριανθόπουλου, το παιδικό «Η Μικρή Γοργόνα»

το «Teena Brandon Teena», τα «Μπουρμπουλομπερδέματα» και το μιούζικαλ «Ποιά Ελένη» των Ρέπα - Παπαθανασίου

Ο Πολιτιστικός Λαογραφικός Όμιλος Λευκωσίας διοργάνωσε για πρώτη φορά το Μεσογειακό Φεστιβάλ Παραδοσιακού Χορού στη Λάρνακα το Νοέμβριο του 2006. Η τεράστια επιτυχία του Α' Μεσογειακού Φεστιβάλ είχε ως αποτέλεσμα τη θεσμοθέτηση του Φεστιβάλ και έτσι από τότε εδώ και 13 χρόνια το φεστιβάλ επαναλαμβάνεται με πλήρη επιτυχία. Παράλληλη δραστηριότητα η έκθεση παραδοσιακής φορεσιάς που φέτος παίρνει άλλη μορφή με τη συνεργασία της Ρουμανίας στο θέμα έρευνας «όμοια και ανόμοια της παραδοσιακής φορεσιάς Κύπρου- Ρουμανίας» και την επέκταση της χρονικής διάρκειας της έτσι ώστε να δοθεί ευκαιρία στη μαθητώσα νεολαία και τους τουρίστες να την παρακολουθήσουν.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΜΟΥΡΕΣΟΥΛ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Με μεγάλη μας χαρά διαπιστώνουμε ότι τα προγράμματά μας προκαλούν ενδιαφέρον και προωθούνται παντού και εκτός από την περιφέρεια της Targu Mures, μεταξύ των Ούγγρων που ζουν στη διασπορά, στις μικρές κοινότητες, καθώς και σε μεγάλες πόλεις. Εκτός από τις τακτικές μας παραστάσεις στην χώρα μας, καταφέραμε να παρουσιάσουμε τις παραδόσεις μας και να εκπροσωπήσουμε την πολυπολιτισμικότητα της Ρουμανίας, από τις ρουμανικές, ουγγρικές, τσιγγάνικες και μεταβυζαντινές περιοχές της Σαξονίας, σε διεθνείς περιόδους, φεστιβάλ και εκδηλώσεις. Πρωταρχικός μας στόχος ήταν πάντα η εξερεύνηση του παραδοσιακού πολιτισμού, η παρουσίαση και η προβολή του με αυθεντικό τρόπο. Εκτός από αυτά, το ίδρυμά μας είναι επίσης ο ιδρυτής και διοργανωτής σημαντικών εκδηλώσεων, όπως η συνάντηση των συνόλων επαγγελματικών χορευτικών συγκροτημάτων της Τρανσυλβανίας μία φορά κάθε πέντε χρόνια, η συνάντηση Gyöngykoszor και η συνάντηση χορού για παιδιά και έφηβους όπου οι επαγγελματίες χορευτές της εταιρείας μας βοηθούν και διδάσκουν πολλά παιδικά, νεανικά και ενήλικα παραδοσιακά χορευτικά συγκροτήματα.

Η δραστηριότητα του Επαγγελματικού Λαϊκού παραδοσιακού συγκροτήματος Μουρεσούλ, ως πολιτιστικού κέντρου:

- Παραδοσιακές παραστάσεις
- Παραστάσεις σύγχρονου χορού με επιρροή παραδοσιακών χορών
- Θρησκευτικές χειμερινές συναυλίες
- Παραστάσεις για όλες τις κατηγορίες ανά ηλικιακές ομάδες
- Εκδηλώσεις σε υπαίθριους χώρους και παραστάσεις flash-mob.

Συνεργασίες με τοπικούς και διεθνείς οργανισμούς, όπως:

- Κρατική Φιλαρμονική του Targu Mures
- Μουσείο της πόλης Targu Mures
- Κέντρα τοπικών παραδόσεων από όλη τη Ρουμανία
- Πολλά πολιτιστικά κέντρα από τη Ρουμανία και την Ουγγαρία
- Εθνικά και διεθνή συγκροτήματα χορού

Οργανώνουμε εκδηλώσεις με την ευκαιρία κάθε είδους εθνικών εορτών και προσφέρουμε τις εκδηλώσεις μας στην πόλη Targu Mures και τις εκδηλώσεις του δήμου Mures, όπως και τις τοπικές εορτές της πόλης Targu Mures, στις φθινοπωρινές εορταστικές εκδηλώσεις όπως τη γιορτή του κρασιού, του τρύγου του σιταριού κλπ. Έχουμε μόνιμη έκθεση παραδοσιακών φορεσιών από όλη τη Ρουμανία, έχοντας μια πολυπολιτισμική ποικιλία από ρουμάνικες ουγγρικές, τσιγγάνικες, τρανσυλβανικές σαξονικές.

Έχουμε μια κύρια αίθουσα εκδηλώσεων με περίπου 330 καθίσματα που είναι πλήρως εξοπλισμένη τεχνικά για να εξασφαλίζει κορυφαίες συνθήκες ποιότητας για κάθε είδους εκδήλωση όπως:

- Θέατρο
- Τζαζ / ροκ / pop / folk συναυλίες
- Κωμωδία stand-up
- Διεθνή φεστιβάλ χορού στα οποία προσφέρουμε τη συνεργασία μας
- Εταιρικές συναντήσεις
- Συνεδριάσεις οργανωμένες από ΜΚΟ
- Φιλανθρωπικές επιδόσεις
- Εκθέσεις φωτογραφιών στο διάδρομο που περιβάλλει την κεντρική αίθουσα.

Η δεύτερη αίθουσα μας (αίθουσα πρόβας) προσφέρει χώρο για κάθε είδους χορευτικές τάξεις, όπως hip-hop, rumba, salsa κλπ. Προσφέρουμε δωρεάν σε ευγενείς και φιλανθρωπικές εκδηλώσεις, τόσο τη αίθουσα όσο και την οργανωτική μας ομάδα. Οι χορευτές μας προσφέρουν επαγγελματική καθοδήγηση στα παιδιά, που θέλουν να μάθουν περισσότερα για τον πολιτισμό τους, κάθε εβδομάδα παρακολουθούν μαθήματα δημοτικού χορού. Ως διοργανωτές, έχουμε στο χαρτοφυλάκιο μας ευρωπαϊκές εκδρομές και Καλοκαιρινές Κατασκηνώσεις Λαϊκού Χορού για Παιδιά.

Επίσης, ένας από τους κύριους στόχους του συγκροτήματος μας είναι να βοηθήσουμε τον τοπικό τουρισμό, ώστε να συμμετέχουμε στις κύριες εκδηλώσεις των Τουριστικών Κέντρων της περιοχής.

Barabási Attila-Csaba

Διευθυντής Πολιτιστικού Λαογραφικού Ομίλου «Muresul»

ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο πολιτιστικός Λαογραφικός Όμιλος Λευκωσίας και το Πολιτιστικό Λαογραφικό Κέντρο "Muresul" από την Turku Mures μετά από πολύχρονη συνεργασία με τη συμμετοχή του χορευτικού συγκροτήματος "Muresul" στο φεστιβάλ, αποφάσισαν την συνέχιση της συνεργασίας με ένα καινούριο θέμα που αφορούσε την ανάγκη μελέτης των κουστουμιών μας. Αυτό προέκυψε γιατί παρατηρήσαμε στις πολυποίκιλες ρουμανικές ενδυμασίες ομοιότητες στα κεντήματα των κουστουμιών μας και έτσι βάλαμε κάποια ερωτήματα θέλοντας να αποδείξουμε ένα κάποιο συσχετισμό ή όχι. Μετά από ένα χρόνο συστηματικής μελέτης οι ερευνητές μας με μεθοδικότητα, υπομονή, αξιοζήλευτη ενέργεια, βήμα- βήμα μέσα από την ιστορία, τα γραπτά ντοκουμέντα ανακάλυψαν πως φαινομενικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ρουμανική ενδυμασία είναι επηρεασμένη από τις φυλές που ζουν στη μεγάλη περιοχή της Ρουμανίας. Τσιγγάνοι, Ούγγροι, Ρουμάνοι σ' ένα συνοθύλευμα πολιτισμού με κοστούμια που επηρεάζονται από τις ορεινές περιοχές, το κλίμα, το κοινωνικό επίπεδο, την οικονομική κατάσταση, την περίπτωση και έτσι έχουν μια ατέλειωτα μεγάλη γκάμα από παραδοσιακές φορεσιές σε αντίθεση με μας που υποστηρίζουμε την αγροτική ενδυμασία, την νυφιάτικη, των πλουσίων και των φτωχών και την καθημερινή ενδυμασία.

Κοινά χαρακτηριστικά έχουμε εντοπίσει και αφορούν τα κεντήματα που διακοσμούν τις παραδοσιακές γυναικείες, βράκες καρπασίτικες, ποδιές και πουκαμίσες, ορισμένων περιοχών της Ρουμανίας και Κύπρου και που παρομοιάζονται με το φιδικιώτικο κέντημα μας όπως και τα σταυροειδή κεντήματα.

Ομοιότητες επίσης στις δερμάτινες ποδίνες και μαντήλες κεφαλίου των ανδρών, όπως και στα ζωνάρια της ανδρικής ενδυμασίας που έχουν ίδιο μέγεθος και φοριούνται με τον ίδιο τρόπο. Σημαντική ομοιότητα οι ποδιές που φοριούνται μέχρι το γόνατο πάνω από τη φούστα και είναι κεντημένες με χρωματιστά γαζιά από την κυπριακή χειροτεχνία και υφαντά υφάσματα με παράλληλα κεντήματα.

Όμοια ακόμα χαρακτηριστικά είναι η ύφανση στον αργαλειό του υφάσματος για τα ρούχα που εξ ολοκλήρου καλύπτει τις ανάγκες τις οικογένειας όπως και στα δικά μας παλιά χρόνια. Η ύφανση γινόταν με μαλλί από πρόβατα κυρίως, όπως και το δέρμα του προβάτου για τις ποδίνες και βούρκες.

Επίσης η κοινωνική τάξη των ανθρώπων στη Ρουμανία όπως και στην Κύπρο ξεχώριζε από τα κοσμήματα και μαντήλες και κεντήματα των γυναικών που προσδιόριζαν την ηλικία, τη διαφορά της κοινωνικής τάξης και το κοινωνικό γεγονός στο οποίο παρευρίσκονταν π.χ γάμο, περίπατο, κοινωνικές συναναστροφές, κηδεία.

Άλλο στοιχείο οι βαλκανικοί ρυθμοί που έχουν μεγάλη ομοιότητα με τη δική μας μουσική.

Το παραδοσιακό κονιάκ από φρούτα που λέγεται «juica» και είναι η δική μας ζιβανία.

Αυτά τα ευρήματα με λίγα λόγια...

Πολλές ωραίες στιγμές και ανταλλαγές απόψεων, συναισθημάτων και μοιράσματα αγάπης.

ΦΟΡΕΣΙΕΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Η Ρουμανία είναι ένα κράτος που επίσημα εγκαθιδρύθηκε το 1918, όταν οι τρεις μεγάλες περιοχές Βαλέντσια, Μολδαβία και Τρανσυλβανία ενώθηκαν. Η Ρουμανία έχει μεγάλο ποσοστό Ούγγρων κατοίκων. Έτσι η επιρροή ηθών και εθίμων επηρέασαν σοβαρά τη ζωή των Ρουμάνων.

Όμως όσο αφορά τα κοστούμια είναι δύσκολο να αναγνωρίσεις την προέλευση των κατοίκων γιατί είναι πολλά, διαφορετικά και από διαφορετικές περιοχές.

Όμως σε γενικές γραμμές η γυναικεία φορεσιά αποτελείτο από τετράγωνο μαντήλι φούστα, πουκάμισο, μεσοφόρι, ποδιά, ζώνη και πανωφόρι τον χειμώνα. Ανάλογα με τις περιοχές βλέπουμε διαφορετικότητα στο μάκρος της φούστας και της ποδιάς στο πλάτος και ύψος της ζώνης και στο μαντήλι που άλλοτε φοριόταν σκέτο ή με διάφορες αγκράφες, κοσμήματα, στολίδια ανάλογα με την περίπτωση και τις κοινωνικές συναντήσεις.

Ο Ούγγρος άντρας συνήθως φορούσε κοντό πουκάμισο, πλατιά δερμάτινη ζώνη και στενό παντελόνι τύπου κολάν. Στην αρχή τα πουκάμισα ήταν χωρίς κολλάρο. Μετά έγιναν με μανίκια πλατιά, δαντέλλες, κολλάρο. Συνήθως τον χειμώνα φορούσαν μαύρο δερμάτινο παλτό ή γούνα που κρεμόταν στο στήθος.

Τα ρούχα συνήθως ήταν υφασμένα στο χέρι με μαλλί και μετάξι ενώ τα συνοδευτικά αντικείμενα όπως πόρπες ή μαντήλια τα αγόραζαν από έμπορους.

Τα παραδοσιακά ρούχα που φορούσαν τις καθημερινές ήταν όμοια με μόνη διαφορά ότι τα «κυριακάτικα» ρούχα είχαν πιο πλούσιο κέντημα... και φυσικά ανάλογα με την οικονομική κατάσταση ήταν από μαλλί ή μετάξι με ή χωρίς κέντημα.

Επίσης κάποιο κόσμημα ή σημάδι στα ρούχα άφηνε να ξεχωρίσεις αν το άτομο ήταν ελεύθερο ή παντρεμένο για ένα χρόνο ή ήταν έτοιμος να παντρευτεί ή να έχει χωρίσει ή να είναι χήρος/α.

Όπως επίσης υπήρχαν ειδικά κομμάτια για διαφορετικές γιορτές ή καταστάσεις. Τα διακοσμητικά μοτίβα μπορεί να είχαν διάφορα χρώματα ανάλογα με την οικονομική τάξη, ηλικία (κόκκινο, μπλε, μαύρο)

Οι άνδρες φορούσαν στο κεφάλι καπέλο με φτερό ή γούνα. Κύριο χαρακτηριστικό τα σανδάλια ή οι ποδίνες που φορούσαν όλοι ανεξαιρέτως, στη δουλειά ή στη καθημερινότητα. Οι μπότες για τις γυναίκες ήταν κόκκινες, διακοσμημένες με λουλούδια, δαντέλες για τις γιορτινές μέρες ενώ τις καθημερινές ήταν μαύρες.

Οι φορεσιές τους είναι πανέμορφες και αντανακλούν την προσωπικότητα του έθνους γι' αυτό και όπου και αν ζουν κάποιος μπορεί να αναγνωρίσει τους Ρουμάνους έστω και αν ζουν στη Αλβανία, Βουλγαρία, Ελλάδα, Σερβία.

Τα κοστούμια της Ουκρανίας μοιάζουν πολύ με της Ρουμανίας. Στην έκθεση μας θα δείτε κοστούμια από όλες τις περιοχές της Ρουμανίας, άλλα είναι με αυθεντικά υφάσματα και άλλα όχι.

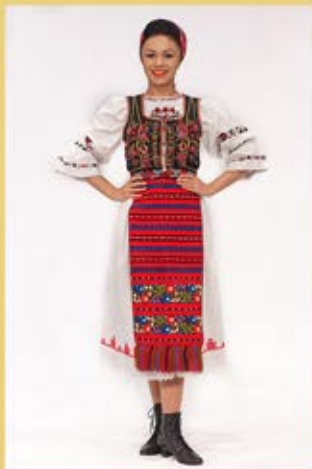

Chioar-Maramureș

Bistrița

Banat

Bihor

Moldova

Maramureș

Idicel Mureș

Dobrogea

Haidău-Alba

Muntenia

Oltenia

Κάμπια Τρανσυλβανείας

Βλασκα Τελεορμαν

Szilágyság

Gyimes

Mezőség

Marosmagyaró

Nyárádselye

Kalotaszeg

Szék

Küküllő-mente

Mezómadaras

Felcsík

Vajdaszentivány

Gipsy

Szász (Saxon)

ΦΟΡΕΣΙΕΣ ΚΥΠΡΟΥ

Η Κυπριακή παραδοσιακή φορεσιά χαρακτηρίζεται από την άνεση, την ομορφιά και τη χάρη.

Οι φορεσιές, γυναικείες και ανδρικές, ήταν κατασκευασμένες από βαμβάκι ή μετάξι με υφάσματα που ύφαιναν οι γυναίκες στον αργαλειό. Χαρακτηριστικό ύφασμα για τα εξωτερικά κομμάτια της φορεσιάς ήταν η «αλατζιά» που είχε συνήθως άσπρη βάση με κατακόρυφες ως επι το πλείστο ρίγες σε όλους τους χρωματισμούς, μπορντό, μπλε, κίτρινο, πορτοκαλί, καφέ και πράσινο. Για τα ρούχα της καθημερινής χρήσης συνήθως η αλατζιά ήταν σε σκούρα χρώματα για να μη λερώνονται.

Οι γυναικείες φορεσιές της Κύπρου είναι τρεις.

Η **Σαγιά ή Καρπασίτικη** που συνοδευόταν από μακρύ πουκάμισο και μακρύ βρακί και ήταν διακοσμημένη με κεντήματα στο κάτω μέρος του ποϊναρκού το οποίο τελείωνε σε σούρα.

Ήταν καμωμένη από χρυσοϋφαντά μεταξωτά ή δαμασκηνό ύφασμα. Στο λαιμό του πουκαμίσου έραβαν χρωματιστές χάντρες, τις ψιλλίτσες ή λελλέτσες.

Το **φουστάνι ή φόρεμα** που ήταν μονοκόμματο φόρεμα με πιέτες στη μέση και το φορούσαν στις αγροτικές περιοχές της Κύπρου, φοριόταν με διάφορες παραλλαγές χρωμάτων ανάλογα με την περιοχή. Το φουστάνι στο πάνω μέρος είχε άνοιγμα που επέτρεπε το θηλασμό.

Συμπληρωματικό στοιχείο η κεντημένη ποδιά για τις γιορτές

Η **αστική φορεσιά της Λευκωσίας** αποτελείτο από πλατιά μεταξωτή φούστα και κοντό ζυμπούνι, ζακέτα με μανίκια, πουκάμισο με δαντέλες, πολυποίκιλα χρυσά κεντίδια και φέσι με πλούσια φούντα «αλόκοτο» ή μαντήλι με φιόγκο στο πλάι ή μαντήλι με πιπίλλα δαντέλας γύρω γύρω.

Τη φορούσαν οι αρχόντισσες κυρίες συνήθως σε γάμους και κοι

νωνικές συναναστροφές. Τα μαλλιά συνήθως πλέκονταν σε δυο πλεξούδες τα «βρουλιά» ή ένα βρούλο, ποτέ δεν είχαν κοντά μαλλιά, τις θεωρούσαν ανήθικες.

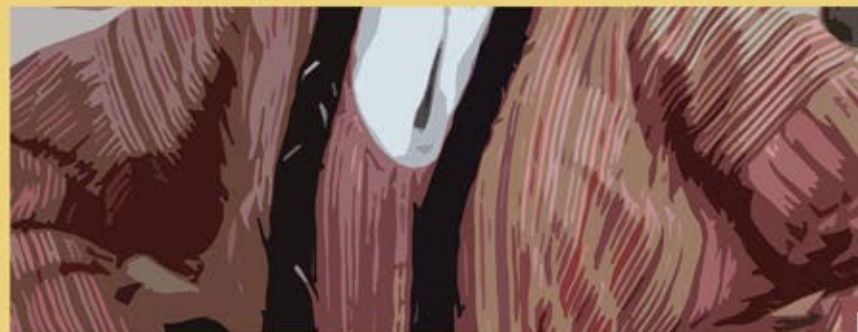
Φορούσαν μαντήλια στο κεφάλι λεπτά που σκέπαζαν το πρόσωπο, τα αυτιά μέχρι τα φρύδια.

Μαντήλια φορούσαν ακόμα στη μέση «κόξα» άλλοτε μάλλινα με κλώσια ή κόκκινα με ππούλια.

Σαν νυφικό φορούσαν τη Λευκωσιάτικη φορεσιά ενώ σε άλλες περιοχές φόρεμα με κόκκινο μαντήλι και ακόμα κόκκινο νυφικό με κόκκινο πέπλο, πληροφορία που πήραμε από τις πολύ παλιές γιαγιάδες των χωριών.

Στη Καρπασία φορούν για νυφιάτικη ενδυμασία τη σαγιά από υφαντή αλατζιά σε καφέ χρώμα με πολυποίκιλα κεντήματα από χρυσοκλωστή, ολομέταξο πουκάμισο και στα ποδινάρια του βρακιού προσθέτουν υφαντό κέντημα στον αργαλειό ή στο χέρι.

Φυσικά απαραίτητα τα στολίδια, περιδέραια, σταυροί, χρυσά σκουλαρίκια, βραχιόλια και δακτυλίδια.

ΦΟΡΕΣΙΕΣ ΚΥΠΡΟΥ

Η ανδρική φορεσιά αποτελείτο από τη βράκα που κατασκευάζετο από χοντρό δίμιτο βαμβακερό υφαντό που ήταν άσπρο και το έβαφαν μαύρο. Για το ράψιμό της χρειάζονταν 40 πήχες δίμιτο για να είναι φουντωτή και πλούσια.

Στο πάνω μέρος στερεωνόταν με το κορδόνι που συνήθως ήταν από φυτίλι και το έλεγαν «βρακοζώνι» ή «φακαρόνα» ή «βρακοθηλιά».

Η βράκα στο πίσω μέρος μαζεύει το ύφασμα και δημιουργεί τη «βάκλα». Η βράκα διέφερε από τόπο σε τόπο. Στη Μεσαορία ήταν πολύ μακριά και συνοδευόταν με παντόφλες «σκάρπες» ή «σκαρπίνια» ενώ στα ορεινά ήταν κοντή και φορούσαν ποδιές.

Το υποκάμισο ή πουκάμισο ήταν συνήθως μεταξωτά για τις περιπτώσεις των κοινωνικών συναναστροφών, ενώ από αλατζιά υφαντή, ριγωτή σε σκούρα χρώματα για τις καθημερινές. Στην αρχή δεν είχαν κολλάρους- γιακάδες, μετά προστέθηκαν μαζί με τα μανίκια που έγιναν πιο πλατιά και είχαν κέντημα στις άκρες τους.

Το γιλέκο ή ζουμπούνι ήταν ζακέτα της φορεσιάς και γινόταν από υφαντή αλατζιά σε διάφορες χρωματικές και σχηματικές παραλλαγές.

Τα ζιμπούνια για τις επίσημες εκδηλώσεις ήταν κατασκευασμένα από βελούδινο ύφασμα με κεντήματα. Μπορούσε να ήταν «αμάνικα» αλλά και «μανικωτά».

Στο κεφάλι φορούσαν φέσι ή μαντήλι δεμένο στο πλάι.

Ζώστρα: Το «ζωνάρι» μάλλινη λωρίδα συνήθως μαύρη με ρίγες κόκκινες, πλάτος 20εκ. πόντους και μάκρος, 8-10 πόδια με υφαντό κλόσι στις στενές άκρες.

Κάλτσες ή Κλάτσες: Φορούσαν το χειμώνα μέχρι το γόνατο.

Το σώβρακο: Άσπρο όπως τη φανέλα που έφτανε μέχρι το γόνατο.

Ποδίνες- Τσαγγαροποδίνες: Κατασκευάζονταν από δέρμα αίγας ή τράγου. Οι βοσκοί φορούσαν πάντοτε ποδίνες για να προστατεύσουν τα πόδια τους από τα φίδια και τα έντομα το καλοκαίρι και τις λάσπες τον χειμώνα, άλλοι φορούσαν «σκάρπες» χαμηλά παπούτσια χωρίς δέματα ή άλλο είδος χαμηλού παπουτσιού, το «γεμενίν».

Επανωφόρι ή πανωφόρι: Χοντρό ύφασμα από βαμβάκι για το κρύο του χειμώνα.

Καπέλα: Φορούσαν ορισμένοι. Συνήθως στα χωριά έβαζαν κουρούκλα μαύρη ή ψάθινο καπέλο. Στους γάμους ο γαμπρός φορούσε καπέλο και το φέσι πριν την βρετανική κατοχή.

Βούρκα και η Ματσούκα: ήταν απαραίτητα συμπληρώματα της φορεσιάς του βοσκού.

Στη βούρκα έβαζε το νερό και τα τρόφιμα ενώ με την ματσούκα ένα μεγάλο μακρύ ξύλο, έλεγχαν τα ζώα και σκότωναν τα φίδια.

Οι φορεσιές που εκθέτουμε είναι κατασκευασμένα από αυθεντικά υφάσματα και αποτελούν ιδιοκτησία των φίλων, Μιχάλη Μιχαήλ, Γιώργου Θεοδούλου από τα συγκροτήματα «Νέα Γενιά Βορόκλινης», «Αθνασία» και Γιάννου Μιρίζη από τους Βρακοφόρους Κύπρου.

Χορός των ποτηρικών
Ντίνος Κκαντής

28

ΦΟΡΕΣΙΕΣ ΚΥΠΡΟΥ / CYPRUS COSTUMES

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΕΚΘΕΜΑΤΑ

Τα εκθέματα που ακολουθούν στις επόμενες σελίδες είναι ευγενική προσφορά της Υπηρεσίας Κυπριακής χειροτεχνίας, του ιδιωτικού Μουσείου της Άλωνας, που ανήκει στον κ. Στέλιο Χατζηγεωργίου, του κ. Μιχάλη Μιχαήλ από τη «Νέα Γενιά Βορόκλινης», του Γιώργου Θεοδούλου από την «Αθανασία» και του Γιάννου Μιριζή από τους Βρακοφόρους Κύπρου.

Τα κεντήματα από την προίκα που μου έδωσε η μητέρα μου, η μακαριστή Κυριακού Μαδέλλα και που βρήκαν επιτέλους τη γωνιά τους... αξίες ανεκτίμητες, φτιαγμένα από τα δικά της χέρια.....

Για την όμορφη συνεργασία, τη προθυμία την ανιδιοτέλεια και την προσφορά σας φίλοι μου, τα λόγια δεν αρκούν... η ψυχή μου λοιπόν από τα βάθη της φωνάζει ένα μεγάλο ευχαριστώ... η φιλία σας μετρά όσο τίποτε άλλο στον κόσμο...

Φίλε φωτογράφε... εθελοντή... Μιχάλη Πρική... ο θεός να σε έχει καλά που κάνεις κάθε επιθυμία μου πραγματικότητα.

Κύριε Φίλιππε Χριστοφή...η συνεργασία μας με την Υπηρεσία Κυπριακής χειροτεχνίας μας έδωσε γνώση και μας έκανε περήφανους για όλα όσα είδαμε, μελετήσαμε και ανατροφοδοτηθήκαμε.

Η παράδοση, τα ήθη και τα έθιμα μας όλα μαζεμένα σ' ένα κτίριο που σφύζει από ζωή και αναμνήσεις.

Το «παλιό» και το «νέο» φωνάζει από παντού, Κύπρος... πατρίδα αγαπημένη δεν θα αφήσουμε τις ρίζες μας απότιστες... φύλακες άγγελοι θα θυμίζουμε στη κάθε γενιά που έρχεται πως χωρίς αυτές... το χάος για ένα λαό...μα εμείς δεν ξεχνάμε... και δεν θα αφήσουμε όσο περνά από το χέρι μας κανένα να ξεχάσει...

ΥΦΑΝΤΙΚΗ

Η λαϊκή υφαντική είναι πανάρχαια τέχνη δύσκολη και χρονοβόρα. Η κατεργασία της πρώτης ύλης και η προετοιμασία του αργαλειού ήταν δουλειά κουραστική, που αποτελείτο από μια σειρά διαδοχικές διαφορετικές εργασίες. Αρχιζε με το κούρεμα των γιδοπροβάτων, το μάζεμα του βαμβακιού ή την εκτροφή του μεταξοσκώληκα. Το μαλλί, το βαμβάκι και το κουκούλι ήταν οι πρώτες ύλες για την παραγωγή της κλωστής. Μετά ακολουθούσε το γνέσιμο με τη ρόκα για την κατασκευή της κλωστής και μετά γινόταν τυλιγάδια με τον απίλιχτρο, για την ανέμη. Η ρόκα είναι μια διχαλωτή βέργα όπου έβαζαν τις τούφες από το μαλλί από όπου τραβούσαν σιγά-σιγά για να γνέσουν την κλωστή που τυλιγόταν στο αδράχτι. Το αδράχτι είναι ένα κυλινδρικό ξύλο που στη μέση είναι πιο χοντρό και στις άκρες είναι μυτερό για να μπορεί να γυρίζει και στην πάνω μεριά έχει ένα αυλάκι σα βίδα για να μπορεί να κατευθύνει την κλωστή να τυλιγεται. Στο κάτω μέρος το αδράχτι είχε το «σφιντίλι». Το έβαζαν για να γυρνάει καλύτερα το αδράχτι. Έβαζαν μια κλωστή και στην άκρη της τύλιγαν λίγο μαλλί. Στη συνέχεια, γύριζαν δυνατά το αδράχτι, όπως γυρίζουμε τη σβούρα, και έτσι λίγο-λίγο το μαλλί περιστρεφόταν και γινόταν κλωστή. Όταν γέμιζε το αδράχτι έπρεπε να βγάλουν την κλωστή για να μπορέσουν να γνέσουν κι άλλο. Γι' αυτό είχαν τον απίλιχτρο για να τυλίγουν την κλωστή. Μετά έβαζαν το τυλιγάδι στη ανέμη και με το δουλάππι τύλιγαν την κλωστή στα μασούρια και τα καννιά για να την υφάνουν στον αργαλειό. Η ύφανση ήταν το τελευταίο και το πιο δύσκολο μέρος αυτής της μακράς διαδικασίας.

Τον αργαλειό χρησιμοποιούσαν γυναίκες για την κατασκευή όλων των υφασμάτων που χρειαζόταν η οικογένεια. Κατασκεύαζαν τα εσώρουχα τους, τα ενδύματα τους (κοστούμια δηλαδή, ζιπούνια, βράκες, πουκάμισα, φούστες, φορέματα, νυκτικά και νυμφικά) αλλά και σεντόνια, κλινοσκεπάσματα, παπλώματα, κουρτίνες, τραπεζομάντηλα, πατανίες ή κουρελούδες και πετσέτες.

Χρησιμοποιούσαν ως πρώτες ύλες βαμβακερή κλωστή που έκλωθαν από βαμβάκι δικής τους παραγωγής, μετάξι και κουκούλι από μεταξοσκώληκες που εξέτρεφαν οι ίδιοι και μάλλινη κλωστή από το μαλλί των προβάτων.

Αργότερα, αγόραζαν τις κλωστές από το εμπόριο και έκαναν τις διάφορες κατασκευές τους.

Η ανέμη και το δουλάππιν ήταν εργαλεία που χρησιμοποιούνταν από την υφάντρα για να βάλει την κλωστή πάνω στα καννιά και στα μασούρκα. Τα καννιά έμπαιναν στην θκιάστρα και έσερναν τις κλωστές για το υφάδι που το τοποθετούσαν μετά στον αργαλειό για να γίνει η ύφανση.

Το δουλάππιν γύριζε και η κλωστή από την ανέμη περνούσε πάνω στο μασούρι και το γέμιζε με κλωστή (μετάξι, κουκούλι ή βαμβάκι). Τα μασούρκα έμπαιναν στο μακούτζιν που ήταν ένα ξύλινο εργαλείο σε σχήμα ψαριού και το χρησιμοποιούσαν για να περάσουν την κλωστή μέσα στο αργαλειό.

ΚΥΠΡΟΣ
CYPRUS

32

ΥΦΑΝΤΙΚΗ / WEAVING

KENTHΜΑΤΑ

Τα πιο χαρακτηριστικά κεντήματα ήταν Γαζιά. Τοποθετούσαν το ύφασμα πάνω σε τελάρο και κεντούσαν γαζιά για μαξιλαροθήκες, για φορέματα, για μεσοφόρια. Έκαναν νταντέλες για εσώρουχα προσωπικής χρήσης, για τραπεζομάντηλα, κουρτίνες, κουβέρτες και σκεπάσματα κρεβατιών (παπλώματα), πετσετάκια και σιεμέ. Το απλικέ είναι χρωματιστό ύφασμα ραμμένο και κεντημένο πάνω σε λευκό ύφασμα. Κατασκεύαζαν επίσης κεντήματα με κοφτό, ανεβαστό και ρίζα. Πολύ συνηθισμένα ήταν τα κεντήματα με σταυροβελονιές: γίνεται με βελόνα σε ύφασμα λινό ή βαμβακερό έτσι που να μπορεί να μετριέται εύκολα. Θεωρείται μια από τις πιο εύκολες βελονιές. Δημιουργείται από δυο πλάγιες, ίσες βελονιές οι οποίες διασταυρώνονται διαγώνια στο κέντρο. Τα πιο δημοφιλή κεντήματα ήταν τα Λευκαρίτικα πάνω σε μεταξωτό υφαντό.

Κατασκεύαζαν σκεπάσματα, κουρτίνες και μαξιλαροθήκες. Συνήθως τα Λευκαρίτικα σε μεταξωτά υφαντά. «Οι ποταμοί» αποτελούν το χαρακτηριστικότερο είδος διακόσμησης στο λευκαρίτικο κεντήμα όπως τις κουρτίνες και το κλινοσκέπασμα στο μουσείο. Γίνονται με την αφαίρεση και το κόψιμο των κλωστών δημιουργώντας τριγωνικά ζικ-ζακ, τις «καμάρες». Το κεντρικό σχέδιο της καμάρας ήταν κυρίως κοφτό. Το γέμιζαν με την τεχνική της δαντέλας απευθείας στο ύφασμα. Με την ένωση δύο καμάρων δημιουργούσαν άλλα πολύπλοκα σχέδια, τα «μήλα». Άλλα σχέδια ήταν το ταγιαδωτό, το ξωλούρι, τα φοινιώτικα και το μηλούδι μακουκούδι σε διάφορους συνδιασμούς. Όλα τα σχέδια οριοθετούνται με τα ξεφτιστά σχέδια, τα γαζιά και το παραγάζι. Τα τελειώματα τους γίνονται με διάφορα είδη δαντέλας όπως τητσιμπή, το κλόσι, τοτσιμπόκλοσο και το κλόσι των κοκκάλων.

Επίσης, κατασκεύαζαν πλεκτά σκεπάσματα κρεβατιών (παπλώματα) με βελονάκι, κλωστή και σμίλες.

36

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΚΕΝΤΗΜΑΤΑ / CYPRUS EMBROIDERY

ΚΑΛΑΘΟΠΛΕΚΤΙΚΗ

Στο νοτιότερο άκρο της Κύπρου βρίσκεται η κοινότητα Ακρωτήρι της Λεμεσού. Εδώ βρίσκεται η Αλυκή και το Λιβάδι Ακρωτηρίου, από τους σημαντικότερους υγροβιότοπους της Ανατολικής Μεσογείου, τόσο για τη χλωρίδα όσο και για την πανίδα τους. Σημαντική προσφορά του Λιβαδιού είναι τα φυτά τα οποία αποτελούν την πρώτη ύλη για την κατασκευή των χρηστικών αντικειμένων καλαθοπλεκτικής, όπως είναι η ρουσουθικά, το σαμάτζι, ο χόντρος, το σκλινίτζι και το φλούδι. Οι παραδοσιακοί τεχνίτες του οικισμού αξιοποιώντας αυτά τα φυτά, ανέπτυξαν διάφορες τεχνικές όπως ο μπλέος, ο τόνος, η τεχνική του ταλαριού και άλλες με τις οποίες έφτιαχναν αντικείμενα απαραίτητα στην καθημερινή ζωή όπως, καλάθια, τσέντες, σύριζες, ταλάρια, φρουκάλια, ταπατζιές, ψάθια και κοροκολιούς.

ΜΑΓΕΙΡΙΚΑ ΣΚΕΥΗ

Μια γωνιά του δίχworου, δίπλα από την νισκιά χρησιμοποιείτο ως κουζίνα και είχε τα ράφια με τα μαγειρικά σκεύη, την πιατοθήκη για τα πιάτα, την πιρουνοθήκη με τα μαχαίρια και τα πιρούνια και τη σουβάντζα με τα διακοσμητικά ζωγραφισμένα πιάτα. Η σουβάντζα ήταν ξύλινη κατασκευή ή γύψινη με ανάγλυφες παραστάσεις. Την χρησιμοποιούσαν για να τοποθετούν τα διακοσμητικά πιάτα.

Τα μαγειρικά σκεύη ήταν χάλκινα, τα έπλεναν με στάχτη και θρουμπί για να καθαρίσουν τα λίπη και τις ακαθαρσίες. Εσωτερικά τα γάνωναν και είχαν ασημί χρώμα.

Τις πήλινες μαγειρίσες τις χρησιμοποιούσαν για να κατασκευάζουν γιαούρτι και ζαλατίνα. Τα αγγεία τα χρησιμοποιούσαν για να φυλάγουν τα τρόφιμα και τα υγρά του σπιτιού. Το κάθε αγγείο το χρησιμοποιούσαν για διαφορετικό σκοπό ανάλογα με το μέγεθος και το άνοιγμα του, για παράδειγμα την πήλινη κούζα την χρησιμοποιούσαν για την μεταφορά νερού ή κρασιού. Τις πιο μεγάλες κούζες τις χρησιμοποιούσαν για να φυλάγουν το ξύδι, το νερό, το λάδι και τα χαλλούμια. Τα στρογγυλά πήλινα αγγεία, «κουμνιά» τα χρησιμοποιούσαν για να κατασκευάζουν αλουσίβα και για το πήξιμο του γάλακτος για τον τραχανά. Για τις πίττες της σάτζης είχαν ένα μεταλλικό σκεύος ανοικτό σαν δίσκο για το ψήσιμο τους.

42

ΜΑΓΕΙΡΙΚΑ ΣΚΕΥΗ / COOKING EQUIPMENT

ΓΩΝΙΑ ΤΟΥ ΨΩΜΙΟΥ

Στα χωριά δεν υπήρχαν φουρνάρικα που να προμηθεύουν ψωμιά. Το κάθε νοικοκυριό είχε τον απαραίτητο εξοπλισμό για την παραγωγή του ψωμιού. Χρησιμοποιούσαν μεγάλη βούρνα για τη ζύμη και μικρή για το προζύμι και για άλλες κατασκευές όπως για παράδειγμα φιδέ, πίττες, μακαρόνια και πουρέκια. Είχαν επίσης, τατσιές για να χωρίζουν τα πίτουρα από το αλεύρι και θκιορτσάνιον (ορθογώνιο σανίδι) για να θκιαρτίζουν (πλάθουν) τα ψωμιά, τα οποία τοποθετούσαν στα κουπποσάνιδα για να ψηλώσουν. Κάθε σπίτι είχε το φούρνο του για το ψήσιμο του ψωμιού, ζύμωναν κάθε οκτώ με δέκα μέρες γι αυτό και τα ψωμιά τοποθετούνταν στην ταπατζιάν για να μην μουχλιάζουν και για να μην έχουν πρόσβαση τα ποντίκια. Επίσης, στο σπίτι είχαν το σιερομήλι για να σπάζουν το βρασμένο σιτάρι και να το κάνουν πουργούρι. Αργότερα, αυτή η διαδικασία γινόταν στο μύλο, γι αυτό χρησιμοποιούσαν για να αλέθουν τις ζωτροφές (ρόβι, βίκος). Οι κατασκευές από ζύμη τοποθετούνταν πάνω στους τσέστους.

Οι τσέστοι χρησιμοποιούνται στο σπίτι για το κόψιμο του φιδέ και του τραχανά, για τη φύλαξη των φλαούνων και για την τοποθέτηση των κουλουριών και των ζυμαρικών. Στους τσέστους τοποθετούσαν, επίσης, την ενδυμασία της νύφης για να την χορέψουν την ημέρα του γάμου.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΡΑΣΙΟΥ ΣΤΟ ΠΑΤΗΤΗΡΙ

Πηγές αναφέρουν ότι από την 4η χιλιετία π.Χ στον ελληνικό χώρο ήταν γνωστή η καλλιέργεια του αμπελιού. Το καλλιεργούσαν για τροφή, παραγωγή κρασιού και αργότερα της σταφίδας. Τα αρχαία πατητήρια (ληνοί) λειτουργούσαν παρόμοια με τα σημερινά. Ήταν πρότυπες κατασκευές σε επικλινές έδαφος ώστε ο χυμός να κυλά και να συλλέγεται στο χαμηλότερο κτίσμα (υπολήνιο). Κατά την πανηγυρική αυτή διαδικασία, οι πατητές κάνοντας ρυθμικές κινήσεις τραγουδούσαν τους Επιλήνιους ύμνους. Κατόπιν μάζευαν τον χυμό σε μεγάλα πιθάκια τα οποία εσφράγιζαν και τα έθαβαν για να προκληθεί η ζύμωση.

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

Τα κόσκινα χρησιμοποιούνταν για τη διαλογή των προϊόντων. Ανάλογα με την κατασκευή και τη χρήση του το κόσκινο είχε διάφορες ονομασίες : Α) Το **αρκόν**, που ήταν κόσκινο με μεγάλες τρύπες. Β) Το **πατούριν**, που ήταν κόσκινο με μικρές τρύπες για να ασπρίζουν το σπασάμι για τα κουλούρια. Γ) οι **τατσιές** κατασκευάζονταν με κυκλικό ξύλο, το τελάρο, και με ένα είδος υφαντού, με τρίχα ζώου ή με ειδικό μετάξι για να κοσκινίζεται το αλεύρι και να χωρίζεται από τα πίτουρα. Τα **δρεπάνια** αποτελούνται από το ξύλινο χερούλι και από το μαχαίρι, που είναι καμπύλη σιδερένια κοφτερή λάμα.

Τα χρησιμοποιούσαν την εποχή του θέρους. Ο θεριστής κρατούσε το δρεπάνι από το ξύλινο χερούλι και με το άλλο χέρι κρατούσε το σιτάρι ή το κριθάρι που έπρεπε να θεριστεί. Με τη λάμα κόβονταν τα δημητριακά. Υπάρχουν δυο είδη δρεπανιών, το μεγάλο για τους άντρες και το μικρό για τις γυναίκες.

Το **φερνέτζιν** (φτυάρι) είναι ξύλινο εργαλείο που έχει πέντε ή έξι ξύλινα δόντια και μοιάζει με φτυάρι. Οι γεωργοί το χρησιμοποιούσαν στο αλώνισμα. Άρπαζαν το ανακατεμένο με άχυρο σιτάρι και το σήκωναν ψηλά αφήνοντάς το να πέσει από ψηλά. Ο αέρας διαχώριζε το άχυρο από το σιτάρι.

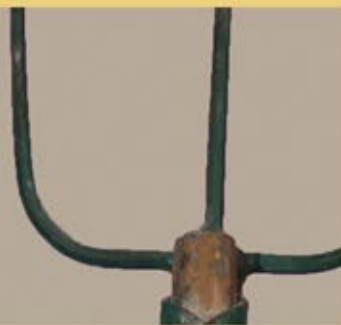
Σημαντικό εργαλείο για το αλώνισμα ήταν η δουκάνη. Η **δουκάνη** ήταν ξύλο με πέτρες μυτερές από κάτω, τα **αθκιατζια**. Έπαιρναν τα δεμάτια από το σωρό, τα άνοιγαν με το **διχάλιν** (τσιατάλιν) και τα σκοπούσαν στο αλώνι.

Δύο βόδια ή γαϊδούρια τραβούσαν την δουκάνη πάνω από το αλώνι με το σιτάρι. Στην μέση της δουκάνης καθόταν πάνω σε καρέκλα ο γεωργός. Μετά γινόταν σωρός και τα ανέμιζαν με το **θερνάτζιν** για να μείνει το σιτάρι κάτω και να φύγει το άχυρο. Η **αμπούστα** ήταν εργαλείο μέτρησης χωρητικότητας για το σιτάρι και για άλλα δημητριακά.

48

ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΓΗΣ / AGRICULTURE

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θερμές ευχαριστίες σε όλους τους συντελεστές που εθελοντικά προσέφεραν ατέλειωτες ώρες δουλειάς, περισυλλογής και σκέψης για τούτη την έκθεση. Και ειδικά στους Ρουμάνους συνεργάτες μας Attila Barabasi, Inzce Tunde, Zoltan Rab, Emoke Kiss.

Χορηγός της έκδοσης αυτής το Μουσείο Πιερίδη και η Τράπεζα Κύπρου.

Θερμές ευχαριστίες στον διευθυντή του μουσείου Πιερίδη, κ. Πήτερ Αστζιάν για την πολύτιμη βοήθεια του.

Ευχαριστίες επίσης στο δήμαρχο Λάρνακας κ. Ανδρέα Βύρα, στο δημοτικό συμβούλιο, στις Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Δήμου Λάρνακας και τον πολιτιστικό λειτουργό κ. Άκη Ιωάννου, στις Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, στον ΚΟΤ, τον ΟΠΑΠ και στην Υπηρεσία Κυπριακής Χειροτεχνίας για τη συμβολή και συμπαράσταση τους στην όλη προσπάθεια.

Ευχαριστούμε ακόμα τους χορηγούς επικοινωνίας μας ΡΙΚ, Capital, EF EM 99, E-Provoli

Και φυσικά στον εθελοντή φωτογράφο μας κ. Μιχάλη Πρική. Θερμά ευχαριστώ.

Τον Στέλιο Χατζηγεωργίου, Μιχάλη Μιχαήλ, Γιάννο Μιρίζη, Ντίνο Κκαντή και Γιώργο Θεοδούλου που μας δάνεισαν αντικείμενα από την προσωπική τους συλλογή και φωτογραφήθηκαν για τον έντυπο κατάλογο της έκθεσης ένα πολύ πολύ μεγάλο ευχαριστώ.

Ρέα Μαδέλλα Ιωαννίδου

Πρόεδρος Πολιτιστικού Λαογραφικού Όμιλου Λευκωσίας

Δήμος Λάρνακας
Municipality of Larnaca

Πολιτιστικός Λαογραφικός Όμιλος Λευκωσίας
Cultural Heritage Association of Nicosia

Χορηγοί/Sponsors:

Χορηγοί επικοινωνίας
Communication sponsors:

ΕΚΘΕΣΗ
EXHIBITION

"Similarities and dissimilarities between Cyprus and Romanian folk costumes"

Σεπτέμβριος 2018

ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΦΟΥ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΚΑΙΝΟΥ ΤΟΥΡΚΙΑΣ